

Jonas Boskas – socialinis katalikų pedagogas

Leonas Jovaiša

Vilniaus universitetas

Krikščionybės 2000-tųjų metų sukakties proga atsigręžiama į jos istoriją, paženklintą didelėmis žmonių auklėjimo pastangomis. Lietuvos pedagogikos istorijos raštuose mažai atsispindi katalikų auklėjimo mokslas – labiau domėtasi Europos ir JAV protestantų darbais. Šiuo straipsniu siekiama paanalizuoti vieno žymiausių XIX a. katalikų pedagogo Jono Bosko (Don Giovanni Bosco) veiklą ir auklėjimo idėjas. Kadangi jis pasauliečiams ugdymo veikėjams mažai žinomas, pateiksiu keletą jo asmenybės ir biografijos duomenų.

Jono Bosko asmenybė

Jonas gimė 1815 metų rugpjūčio 16 dieną Beki kaimelyje, kuris yra 5 kilometrai nuo apskrities miestelio – Kastelnuovo d' Asti Italijos Pjemonto provincijoje, kurios sostinė – Turinas. Šeima buvo neturtinga. Anksti mirė tėvas. Patėvio dėl knygų skaitymo sumuštas ir motinos patartas 12 metų amžiaus paauglys su mažu ryšuliuku rankoje išėjo ieškoti darbo pas ūkininkus. Trejus metus dirbo pas ūkininkus, siuvėją, kalvį, vienus – pas kleboną. Greit tą amatų išmoko. Juos vėliau panaudojo savo pedagoginėje veikloje.

Ryšuliuke buvo dvi knygos, dėl kurių nukentėjo nuo patėvio. Knygų skaitymas po sunkaus dienos darbo vakarais namie ir pas darbdavius skatino jį mokytis. 1830 metais, kai

su motina apsigyveno Kastelnuove, pradėjo lankyti Kastelnuovo pradinę mokyklą: čia buvo mokama ir lotynų kalbos. Per žiemą padarė pažangą, dar vasarą gerokai pasimokė, o jau 1831 metų lapkričio 4 dieną (5-tą prasidėdavo mokslo metai) kartu su savo vienmečiu draugu nuėjo į Kjeri miestelį mokytis. Čia apsigyveno pas našlę, vertėsi korepetitoriaus darbu, dirbo pas dailidę, išmoko šio amato, teko dirbti ir barmenu, bet labai sėkmingai mokėsi Kjeri mokykloje gramatikos, lotynų kalbos, retorikos, humanitarinių mokslų. Jau šioje mokykloje apie jį susibūrė tinginių, padaužų, nedorų berniukų būrelis, nes jis įvairiausiomis išmonėmis, fokusais, padedamas mokyti, fizinių pranašumu prieš atvykusį akrobatą profesionalą, uždarbiaujantį miestelyje, įgijo autoritetą. Būrelį jis pavadino „Džiaugsmo brolija“. Jonas sugebėjo brolijos narius nuvesti į bažnyčią, nuteikti juos rimtam mokymuisi. Pats buvo nepaprastai darbštus, draugiškas, nuoširdus, pamaldus, pavyzdingas mokinys.

1834 metais kovo mėnesį labai gerais pažymiais baigęs mokyklos humanitarinę (aukščiausią) klasę, Jonas nutarė būti kunigas ir stojo į pranciškonų vienuolyną. Čia jis primamas, tačiau jam kilo įvairių problemų. Tarėsi su gerai pažįstamais kunigais, vienuoliais ir savo motina, kokį kelią galutinai pasirinkti – vienuolyno ar kunigų seminarijos.

1835-tais sulaukęs 20 metų, įstojo į Kjeri kunigų seminariją jau visiškai subrandinęs savo pašaukimą, tvirtą charakterį. Jo biografai sutaria teigiamai apibūdindami jaunuolio asmenybę.

Vienas naujausių biografų, bendrapavardis kunigas Teresio Bosco (1, p. 77) taip apibūdina jo būdo bruožus: „Pjemontietis nėra nei sąmojingas, nei kandus. Nelinkęs skubėti. Lėtai suvokia, mąsto ir atsako. Dėl to jam stinga polėkio, ugnies, egzaltacijos.

Užtat jis yra tvirtas ir stiprus. Tvirtumas pirmiausia pasireiškia atspara. Gali daug iškęsti nedejuodamas. Protingas. Sunkus gyvenimas pripratino jį išmintingai, neskubant apsigalvoti.

Praktiškas. Originalios idėjos jo nežavi. Jis instinktyviai suvokia, kad dauguma jų žūsta nesubrandintos. Jei turi kokią puikią idėją, tučtuojau ją įgyvendina praktikoje. Žvelgia į gyvenimą realiai. Ir tai yra stiprybė.

Tikrovė dažnai būna šiurkšti ir kieta. Pjemontietis su ja atkakliai kovoja. Kantri jo dvasia, kantri ir širdis.

Myli ir neišsizada. Yra ištikimas. Ištikimybė – jo didžiulės ištvermės šaltinis. Tai kilniausia jo tyrimo išraiška. Toji ištikimybė įkvepia jam drąsos.

Pjemontietis iš tiesų drąsus. Jo drąsumas nėra karštakošiškas. Jis labiau kareivis nei kariautojas. Tačiau moka kovoti. Grumiasi gerai, rimtai, nenutrūktagalviškai. Labiau nori gintis negu pulti.

Šis polinkis gintis kyla iš didelės meilės savo žemei, savo turtui, šeimai, net jeigu turtai ir nedideli, žemė yra sunkiai dirbama, šeima vargais negalais verčiasi“.

Toks charakteris padėjo jam rimtai siekti savo gyvenimo tikslų, suvokti jo prasmę. 1841 metais baigia teologijos studijas, įšventinamas į kunigus. Gauna įvairių pasiūlymų užimti gerai mokamas kunigo pareigas para-

pijose, bet pasirenka tęsti studijas Turino kunigų pensione, kuriame kunigai mokomi praktinės pastoracinės veiklos konkrečiomis istorinėmis, socialinėmis sąlygomis. Jam patariama susipažinti su Turino užmiesčio gyvenimu. Jo akys nukrypta į skurdžių užmiestį, beglobį, amoralų ir nusikalstantį jaunimą, net nuteistą, kalinamą. Jau po 30 dienų kunigystės jis pradeda kurti beglobių grupes, su jais žaisti, juos mokyti kitokio, prasmingesnio, gyvenimo. Nuo tada jis visą gyvenimą skiria vargšams vaikams, tūkstančius išgelbsti iš fizinių ir dvasinių kančių, išmoksline, parengia praktinei veiklai. Kai kurie auklėtiniai tampa žymiais kunigais, vyskupais.

Kunigas Jonas Boskas 1888 metais sausio 31 dieną, visų apleistas, jaunimo draugas, tėvas, mokytojas ir auklėtojas mirė. Jo gilus tikėjimas Dievo Apvaizda, tarnystė ir pasiaukojimas religiniams katalikybės idealams, Bažnyčios organizacijai buvo įvertintas suteikiant palaimintojo vardą, o 1934 metais paskelbiant šventuoju.

Praktinė J. Bosko, kaip socialinio pedagogo, veikla

Socialinė Italijos XIX a. vidurio ir antrosios pusės būklė buvo sunki. Pramonės ir visuomenės gyvenimo revoliucijos nuskurdino darbininkus, radosi daug bedarbių, lūšnose kūrėsi proletariatas, kurio alkani ir apiplyšę vaikai miestuose ir miesteliuose plūdo į gatves, ieškodami duonos kąsnio, griebėsi jiems prieinamo darbo, o jo neradę, pradėjo vagiliauti, chuliganauti, plėšikauti, valkatauti. Plito socializmo, liberalizmo ideologija, į Pjemontą skverbėsi protestantizmas.

Tai matė Jonas Boskas ir jau pirmaisiais kunigavimo metais planavo, kaip gelbėti vaikus, valkataujantį ir kalinamą jaunimą. Dar

gyvendamas pensione, ryžtasi kurti *oratoriją* – jaunimo socialinio ir religinio auklėjimo instituciją. Tokios oratorijos jau buvo steigiamos Italijoje prie kai kurių parapijų, tačiau jo kuriama oratorija išgarsėjo visame mieste tarp dirbančio, bet skurstančio, taip pat ir valkataujančio jaunimo, aprėpė visas Turino parapijas, kurių klebonai tuo buvo nepatenkinti. Bet jie neturėjo oratorijų, todėl leido laikinai veikti jaunajam kunigui, nes jį jau sekiojo šeimų apleisti vaikai ir našlaičiai, buvę jauni nusikaltėliai.

J. Boskas norėjo turėti savo oratoriją, kurioje galėtų su jaunimu dirbti ne kaip įprasta, o įprasta buvo tik sekmadieniais mokyti katekizmo. Jis svajotojo įsteigti kasdien veikiančią centrą, sutelkti jame kuo daugiau beglobių, dirbančių ir nedirbančių, neturinčių pastogės paauglių, kurie rastų jį, draugą ir patarėją, padedantį kur nors įsidarbinti, sėkmingai dirbti, mokytis, tapti piliečiu ir tikru krikščioniu. Tam reikėjo ne tik patalpų ateinantiems pamokyti, ne tik aikščių, tinkamų laisvalaikiui, įvairiems žaidimams, bet ir bendrabučio, prieglaudos, kur galėtų nuolat beglobiai gyventi.

Kaip įkurti tokią oratoriją, kai nėra pinigų? J. Bosko pradeda nuo nieko. Pievose, aikštelėse, kiemuose apie jį būriuojasi vaikai, su kuriais jis žaidžia, juokauja, kuriems rodo įvairius triukus. 1841 metais gruodžio 8 dieną klierikas bažnyčioje sumuša berniuką, atsisakiusį patarnauti mišioms. Tai pamato besirengiantis šv. Mišioms kunigas Boskas, tuoj pat ištiria konfliktą, susidraugauja su nukentėjusiuoju 16-mečiu, beraščiu, nieko nežinančiu apie tikybą. Po trumpo pokalbio vaikiną žada kitą sekmadienį ateiti pas kunigą ir atsivesti draugų. Taip įkuriama pirmoji oratorija bažnyčios zakristijoje su 15 vaikų. Kitą vasarą jų buvo jau 80. Čia juos mokė ne tik katekizmo, bet ir tarpusavio el-

gesio, su darbdaviais, skaitymo ir rašymo, dainavimo, giesmių.

Per keletą metų labai sunkiomis ir katalikams priešiškomis politinėmis sąlygomis Turino priemiestyje Valdoke ir dar kituose Turino priemiesčiuose Boskas sukuria tris oratorijas, turi prieglaudą, daugiau kaip 600 auklėtinių. 1848 metais ne tik Italijoje, bet ir beveik visoje Europoje kilusi socialinė revoliucija ir jos šalininkai stabdė kunigo Bosko organizacinę ir pedagoginę veiklą tarp vargingiausiojo jaunimo. Ne kartą jis buvo liberalų, antiklerikalų ir ateistų persekiojamas, užpultas, rizikavo savo gyvybe, bet nesiliovė dirbęs krikščioniškojo ugdymo labui.

1859 metais jis organizavo saleziečių draugiją (kongregaciją) pagal šventojo Pranciškaus Saleziečio gyvenimo pavyzdį. Jos pagrindinis uždavinys – vargstančio, beglobio jaunimo katalikiškas auklėjimas. Daugelis oratorijų auklėtinių pajusdavo kunigystės pašaukimą, tapdavo kunigais. Draugijos veikla išsiplėtė Italijoje. Jau nebeapsitenkinta oratorijomis, steigiami pensionai, atidaromos kolegijos bei gimnazijos, kur pradeda mokytojauti buvę oratorijų auklėtiniai.

Kolegijų steigimas buvo esminis posūkis saleziečių veikloje. 1864 metais įsteigta pirmoji kolegija, po jų buvo dar keturios. Tada kunigas Boskas suformulavo tvirtą savo kongregacijos principą: „Pagrindinis nekintamas saleziečių misijos elementas – vargingas jaunimas, liaudies vaikai; saleziečiai turi jais skubiai ir drąsiai pasirūpinti atsizvelgdami į laiko ženklus ir reikalavimus. Vadinas, ne vargingas jaunimas turi prisitaikyti prie saleziečių ir jų veiklos, o saleziečių veikla privalo taikytis prie liaudies jaunimo poreikių“ (1, p. 315). Popiežius Pijus IX 1869 metais dar patarė kunigui Boskui: „Auklėkite vargingą jaunimą, nesteikite kolegijų turtuoliams ir aristokratams“ (ten pat, p. 312).

Nuo 1875 metų saleziečių veikla išsiplėčia už Italijos ribų: misijos pradeda veikti Pietų Amerikoje, Afrikoje, Kinijoje. Pats Boskas keliauja po Prancūziją, Ispaniją, rinkdamas aukas vienos Romos bažnyčios statybai, bažnyčios, kuri turėtų gaivinti praradusias Dievą sielas. Kelionėje jis sutinkamas kaip šventasis, daugelis kreipiasi į jį pagalbos. Taigi jis padarė didelį darbą, kad saleziečių misija Europoje paplistų.

Praėjus šimtmečiui po Jono Bosko mirties, 1988 metais 90-tyje pasaulio kraštų veikė apie 3000 saleziečių misijinių centrų, kuriuose dirbo 36 000 saleziečių dvasininkų ir saleziečių vienuolių seserų. Saleziečiai tada turėjo 80 savo kongregacijos vyskupų, 4 kardinolus. Ir tarpukario Lietuvoje saleziečiai išplėtojo socialinę ir pedagoginę veiklą, daug vargingo jaunimo įgijo bendrąjį ir profesinį išsilavinimą.

Jono Bosko jaunimo auklėjimo idėjos

Jonas Boskas nesukūrė auklėjimo teorijos ar universalios sistemos, tačiau jis surašė nemažai rekomendacijų savo įstaigų pedagogams. Jose išdėstytos idėjos, kuriomis jis vadovavosi savo, kaip socialinio pedagogo, veikloje. Jos ir sudaro jo pedagoginę sistemą. Jas būtų galima taip suskirstyti: organizacinė, vadovavimo, vyresniųjų ir auklėtinių santykių, religinio auklėjimo, dorinio auklėjimo, lavinimo.

Veiklos organizavimas. Socialinė ir pedagoginė kunigo Jono Bosko veikla rėmėsi katalikiškojo auklėjimo svarbiausiu principu. Jį vyskupas Mečislovas Reinys knygos apie Boską pratarmėje taip aiškina: „Kas ypatinga katalikiškojo auklėjimo sistemoje? [...] Atsakymas trumpas: Kristaus religija yra meilės religija. O apie meilę Šv. Povilas štai ką sako: „Meilė yra kantri, maloninga. Meilė

nepavydi, nesielgia sauvalingai, nesipučia. Ji yra nesididžiuojanti, neieško, kas jos yra, nesuserzina, neįtaria piktume, nesidžiaugia neteisybe, džiaugiasi tiesa; visa nukenčia, visa tiki, visa ko viliasi, visa pakelia“ (2, p. IX). Ne kartą Boskas savo bendradarbiams akcentavo meilę jaunimui kaip svarbiausią veiklos priesaiką. Ne kartą prašomas parengti knygą apie savo auklėjimo sistemą jis pagaliau 1876 metais nubrėžė salezietiško auklėjimo gaires.

Kun. Jonas Boskas skiria dvi auklėjimo sistemas: represyvinę ir prevencinę. Pagal pirmąją pavaldiniams nurodomi įstatymai, po to ieškoma jiems nusižengusių, o nusižengusieji baudžiami. Tai auklėjimo sistema, kuria vadovaujasi valstybė, kariuomenė. Antrosios, prevencinės, sistemos jis nori laikytis, nes ji remiasi protu, religija, meile, nes atmeta griežtas bausmes ir vengia lengvų bausmių.

Labai būdingas Boskui auklėjimo organizavimo principas yra klausimų, problemų sprendimas „tuojau pat“, pagalbos teikimas nedelsiant, praktiška apsauga nuo fizinių ir dvasinių negerovių. Jis gebėjo tuojau pat susidraugauti su chuliganu, vagiliumi, kitokiu nusikaltėliu, įgyti pasitikėjimą ir autoritetą. Daugelis bemat juo pasikliaudavo. Jo žodis, šypsena, veiksmas vaikui tapdavo reikšmingas. Tą reikšmę didino Bosko optimizmas, vilties teikimas, vargstančiojo gerųjų pastangų įvertinimas. Kildavo begalinis tikėjimas Bosko asmenybe, pažadais, net svajonėmis.

Jonas Boskas rūpinosi ne tik tinkamu vaikų veiklos organizavimu, bet ir reikalingų materialinių sąlygų sudarymu. Veiklos pradžioje jis tenkinosi Valdoko pieva, kur su paaugliais žaisdavo ir jų grupės tilpdavo bažnyčios zakristijoje ar jo bute, o vėliau jis išnuomuodavo kambarius, namus, pagaliau sugebėjo statyti pensionatus, mokyklas, baž-

nyčias. Jo gilus pasitikėjimas Apvaizda ir Marija, Krikščionių Pagalba, darė auklėtinių ir bendradarbių akyse tikrus stebuklus. Atsiradavo rėmėjų jo sumanymams realizuoti.

Vadovavimas įstaigai ir jaunimui. Vadovavimo idėjos autoriui kilo iš didžio humanizmo ir krikščioniškosios etikos. Savo rašinyje „Draugiški patarimai direktoriams“ Jonas Boskas išdėsto tokius reikalavimus:

Pačiam direktoriui:

- Turėdamas spręsti kokią svarbų dalyką, pirmiau pagalvok, tik paskui vykdyk.
- Jeigu tau bus apie ką nors pranešta, prieš darydamas kokius sprendimus, gerai išsiaiškink faktą.
- Stenkis nepiršti nieko, kas pranoksta jėgas arba kenkia sveikatai.
- Prieš sprenddamas trumpam pakylėk širdį į Dievą.
- Stenkis, kad auklėtiniai tave pažintų ir tu su jais susipažink, leisdamas drauge visą laisvą laiką.
- Nemalonius ir disciplinos reikalus palik kitiems.
- Labiausiai stenkis patenkinti kiekvieno polinkius ir kiekvienam pavesk tas pareigas, kurios jam yra maloniausios.

Santykiams su mokytojais

- Stenkis su jais dažnai kalbėtis. Sužinojęs, kad jiems ko nors reikia, daryk, ką gali, kad patenkintum jų poreikius.
- Tegu jie vengia ypatingų draugysčių su auklėtiniais ir šališkumo.

Santykiams su asistentais

- Stenkis kalbėtis su jais ir išgirsti jų nuomonę apie jaunuolių elgesį.
 - Rekreacijos metu tegu būna su auklėtiniais.
- Santykiams su jaunais studentais
- Dėl jokių motyvų nepriimk jaunuolio, kuris galėtų būti kolegų persekiojamas, arba

manytum, kad jis turi kokių nors blogų įpročių.

- Kiek įmanydamas stenkis per rekreaciją būti su jaunimu.

Šie reikalavimai paimti iš 1, p. 297–298, sutrumpinti ir šiek tiek kitokia tvarka čia surašyti.

Vyresniųjų ir auklėtinių santykiai. Kokie jie privalo būti saleziečių įstaigose, galima rasti Jono Bosko 1884 metų gegužės 15 dienos laiške, rašytame iš Romos, kur jis tvarkė kongregacijos reikalus. Šis laiškas laikomas turinčiu kunigo pedagoginių pažiūrų dokumentu. Jis trumpai atpasakotas minėto Teresio Bosco knygoje (žr. 1, p. 244–247), kurios tekstas čia bus trumpai apžvelgtas.

Kunigas Jonas Boskas trokšta, kad saleziečių įstaigose jaunimas gyventų linksmą, žaismingą būtį, kad jaunuoliai ir vyresniuosius sietų „didžiausias nuoširdumas ir pasitikėjimas“. Pasitikėjimas atveria širdį, ir jaunuoliai viską pasisako mokytojams ir auklėtojams. Bloga įstaiga, kurioje auklėtiniai nejudrūs, trūksta jiems gyvumo, kur šmėkščioja nuobodulys, nepasitikėjimas.

Vyresniųjų ir auklėtinių santykiai turi būti meilūs. Jaunuoliai turi būti ne tik mylimi, bet jie turi matyti ir žinoti, kad yra mylimi. Vyresnysis turi rūpintis vaikiškais reikalais. Jis turi mėgti tai, kas patinka auklėtiniais, tada auklėtiniai pamils vyresniuosius, pajus jų draugiškumą.

Religinis auklėjimas. Jono Bosko pedagoginėje sistemoje religinis auklėjimas svarbiausia. Jo tikslas – ne vien paauglius ir jaunuolius traukti iš skurdų, bet ypač – ugdyti jų katalikišką dvasią ir aktyvų katalikų bendruomenės narį, net jo vadovą – kunigą. Sutekęs valkataujantį berniuką ir su juo užmezgęs draugišką ryšį, tuoj pat vedasi jį į bažnyčią, išklauso jo problemas, pataria, ką da-

ryti, duoda kokią nors menką dovanėlę, kviečia ateiti kitą sekmadienį, atsivesti draugų. Tačiau jis giežtas tikėjimo, bažnyčios lankymo brukimo prievarta priešininkas. Bendrauti su Dievu galima tik laisva, atvira širdimi.

Religinio auklėjimo turinys imamas iš katekizmo. Daug laiko skiriama jo aiškinimui, mokymuisi. Iš jo pažįstamos tikėjimo tiesos. Be katekizmo, Boskas dėsto Šventąją ir Bažnyčios istoriją, šventųjų gyvenimą. Jis labai vertina šventųjų Aloyzo, Pranciškaus Asiziečio, Pranciškaus Saleziečio gyvenimus ir darbus. Jų pavyzdžiu moko savo auklėtinius. Nepaprastai garbinama Švenčiausioji Mergele Marija, rožinis kalbamas net per Šventas Mišias.

Šie faktai rodo, kokius metodus jis naudojo religinio auklėjimo tikslams. Pirmiausia minėtinas žodinis metodas. Jo vaidmeniui labai tikėta, todėl siūlė jį taupyti. Be aiškinimų, pasakojimų, Jonas Boskas rekomendavo praktikuoti metodą, kuriuo jis sėkmingai naudojosi, – „žodelį į ausį“. Juo įsiskverbama į auklėtinio paslapčių pasaulį, per jį veikiama siela. Kai kurie autoriai, pvz., Lemoyne, surašė „žodelius“, kuriuos sakė Boskas savo auklėtiniams į ausį. Kai kuriuos pagal Lemoyne pateiksiu:

- Kaip jauties? O kaip jaučiasi tavo siela?
- Padėk man atlikti vieną svarbų reikalą. Žinai kokį? – padaryti tave gerą.
- Kada panorėsi man būti paguoda?
- Ar nori, kad nulaužtume velniui ragus gera išpažintimi?
- Dangus sukurtas ne tinginiams.
- Per daug nepasikliauk savo jėgomis.
- Drąsos! Dangaus kampelyje rasite atpildą!

Dvasinių pratybų metodas aprėpdavo auklėtinių grupes, jos vykdavo ir į kitas bažnyčias pas autoritetingus kunigus dvasiškai tobulėti. Maldos, giesmės (Boskas gražiai grojo vargonais, mokė giedoti ir dainuoti) buvo kasdien praktikuojamos. Išpažintis ir komunija taip pat dažnas įvykis.

Dorinis auklėjimas. Jo pamatas – krikščioniškoji etika, grindžiam Dievo ir Bažnyčios Įsakymais. Religinis auklėjimas kartu buvo ir dorinis auklėjimas. Doros normos skelbiamos aukščiausio autoriteto – Dievo vardu, tad jų pažeidimas laikomas Dievo įžeidimu. Čia negali būti jokio pliuralizmo, jokio liberalizmo, jokios kitokios interpretacijos, ko taip bijo šiandienos paklydėlio laisvamaniška siela. Krikščioniškuoju moralės kodeksu, išsakytu Evangelijose, grindžiamas gyvenimas.

Lavinimas. Jono Bosko pedagoginėje sistemoje yra svarbi priemonė ne tik socialiniam, bet ir religiniam brendimui. Tad jis sudarė sąlygas mokytis humanitarinių, socialinių mokslų ir įgyti profesinių įgūdžių. Visi jo neraštingi, nudriskę ir alkani auklėtiniai tapo šviesūs ir kultūringi žmonės. Net nusikaltėliai žengė doros keliu.

Trumpai apibūdinamas šventojo kunigo Jono Bosko socialinis ir pedagoginis darbas, jo ugdymo koncepcija lengvai įsirašo į Europos tautų ugdymo teoriją ir patirtį, kartu prabyla į ugdymo veikėjus tauriomis, didžio pasiaukojimo ir krikščioniško dvasingumo mintimis apie būtinumą tuojau pat imtis visų galimų priemonių gelbėti puolusio jaunimo kūną ir sielą. Toks uždavinys buvo be galo aktualus prieš šimtą metų, ne mažiau aktualus jis yra ir šiandien.

LITERATŪRA

Teresio Bosco. Don Bosco naujoji biografija. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1999. 418 p.
Kun. Jonas Lemoyne, salezietis. Palaimintasis kunigas Jonas Bosko, jo asmuo, darbai ir auklyba. Lietuvių saleziečių leidinys. Torinas, 1930. 704 p.

JOHN BOSCO AS CATHOLIC SOCIAL EDUCATOR

Leonas Jovaiša

Summary

In this article is briefly stating the pedagogical experience and social education ideas of Saint Don Bosco. He devoted his life to educate the youth living in poverty.